

Tristan Tzara

SRCE NA PLIN

Tristan Tzara
SRCE NA PLIN
1921.

Tristan Tzara, „La coeur à gaz“, *Der Sturm* (Berlin), Vol. 13, br. 3, 5. III
1922, str. 33–42. Kao posebno izdanje, GLM, Paris, 1946.

Priredio Aleksa Golijanin (2016), na osnovu prevoda Branimira Donata:
Tristan Tzara, „Srce na plin“, *Polja*, Novi Sad, novembar 1985, br. 321, str.
423–429.

<http://anarhija-blok45.net>
aleksa.golijanin@gmail.com

ZAJEDNIČKA ARHIVA
<http://anarhisticka-biblioteka.net>

1921.

DER STURM

MONATSSCHRIFT / HERAUSGEBER: HERWARTH WALDEN

LE COEUR À GAZ

Pièce de théâtre en 3 actes

par TRISTAN TZARA

Jouée pour la première fois à la Galerie Montaigne (théâtre des Champs Elysées) le 10 Juin 1921 avec

Philippe Soupault (Oreille), G. Ribemont-Dessaignes (Bouche), Théodore Fraenkel (Nez), Louis Aragon (Oeil), Benjamin Péret (Cou), Tristan Tzara (Sourceil).

COU est audessus de la scène, NEZ vis-à-vis, audessus du public. Tous les autres personnages entrent et sortent ad libitum. Le coeur chauffé au gaz marche lentement, grande circulation, c'est la seule et la plus grande escroquerie du siècle en 3 actes, elle ne portera bonheur qu'aux imbéciles industrialisés qui croient à l'existence des génies. Les interprètes sont priés de donner à cette pièce l'attention due à un chef-d'oeuvre de la force de Macbeth et de Chantecler, mais de traiter l'auteur qui n'est pas un génie, avec peu de respect et de constater le manque de sérieux du texte qui n'apporte aucune nouveauté sur la technique du théâtre. —

ACTE UN

OEIL statues bijoux grillades
statues bijoux grillades
statues bijoux grillades
statues bijoux grillades
statues bijoux grillades
et le vent ouvert aux allusions mathématiques

cigare bouton nez
cigare bouton nez
cigare bouton nez
cigare bouton nez
cigare bouton nez
cigare bouton nez
il aimait une sténographe

les yeux remplacés par les nombrils immobiles
monsieur mondieu est un excellent journaliste
raide et aquatique un bonjour mort flottait dans l'air
quelle triste saison

BOUCHE la conversation devient ennuyeuse n'est-ce pas?

OEIL oui, n'est-ce pas?

BOUCHE très ennuyeuse, n'est-ce pas?

Tristan Cara SRCE NA PLIN

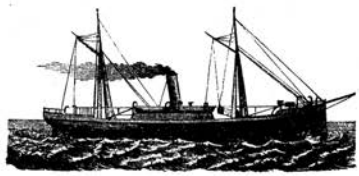

Uvodna napomena

Srce na plin (1921)

Program Večeri bradatog srca (1923)

AVRIL 1922

LE

COEUR

BARBE

1 Fr. **JOURNAL TRANSPARENT**

Administration: AU SANS PAREIL
37, Avenue Kléber - PARIS (XVIe)

  Ont Collaboré à ce 1er numéro:
Paul ELUARD, Th. FRAENKEL, Vincent HUIDOBRO, Mathew JOSEPHSON, Benjamin PÉRET, Georges RIBEMONT-DESSAIGNES, Erik SATIE, SERNER, Rose SÉLAVY, Philippe SOUPAULT, Tristan TZARA.

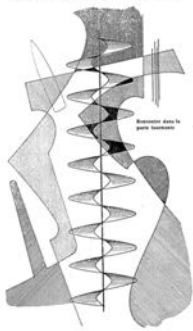
UVODNA NAPOMENA

SRCE NA PLIN I VEČE BRADATOG SRCA

KRAJ PARISKE DADE I POČETAK NOVE AVANTURE

Sa izvođenjem Carinog komada *Srce na plin* (*Le Coeur à gaz*, iz 1921), u okviru *Večeri bradatog srca* (*Soirée du Coeur à barbe*), u Teatru Mišel, 6. VII 1923. godine, sezona dada u Parizu se konačno završava – u potpunom rasulu. Sukobljene dadaističke frakcije – jedna oko Care, druga oko Bretona, s Pikabijom koji se u tom trenutku našao bliže ovom drugom – doslovno se sudaraju, uz lupanje šamara, lomljenje ruku (čuveni štap-batina Andrea Bretona, nezgodno je pao na ruku Pjera de Masoa, koji je igrao ulogu Nosa), tuču s publikom, upad policije i nekoliko mučnih tužbi, koje su se razvlačile po sudovima skoro celu godinu.

Komad je znao i za bolje dane: prvi put je izveden 10. juna 1921, u okviru Međunarodne izložbe Salon dada, održane od 6–30. juna, u Galeriji Montenj (*Salon Dada: Exposition Internationale*, Galerie Montaigne). Izvođenje je bilo amatersko i trapavo, ali je odisalo duhom prijateljstva i posvećenosti istom cilju. Dve godine kasnije, Cara je rešio da od istog komada napravi okosnicu prave scenske ekstravagance. Uz podršku većine dadaista, koji su se, u odgovoru na Bretonove i Pikabijine napade, okupili oko publikacije-manifesta *Le Coeur à barbe* (april 1922, s čuvenim tipografskim kolažom na koricama), Cara je angažovao nekoliko profesionalnih glumaca i niz nedadaističkih imena iz sveta umetnosti. Iz današnje perspektive, to nekome može izgledati kao prelazak na holivudsku produkciju; ali, u ono vreme, osim Stravinskog, niko od tih umetnika, koji su, na ovaj ili onaj način, bili uključeni u program, nije bio ni blizu kasnije (ili tek posthumne) slave (Erik Sati, Sonja Delone, Iliasz, kompozitori iz Grupe šestorice, itd.). Ipak, cela postavka je očigledno trebalo da impresionira umetnički Pariz – a ne da ga izbací iz kože. Bretonu i Pikabiji je već bilo dosta svega toga. Pikabija

DER STURM
 MONATSSCHRIFT / HERAUSGEBER: HERWARTH WALDEN
 DREIZEHNTER JAHRGANG / DRITTES HEFT

Contenu
La vrai jeune France

Tristan Tzara: Le coeur à gaz
 Philippe Soupault: Gross-Country en deux actes
 André Breton: Cartes sur les dunes
 Benjamin Péret: Mémento
 Louis Aragon: Les étoiles
 Max Morise: Inquiétudes apprivoisées
 G. Ribemont-Dessaignes: Aaaaa-aaa
 Paul Eluard: Babans
 Tristan Tzara: Un beau matin aux dents fermés
 André Breton: Epervier incassable
 Th. Fraenkel: La fumée de la musique
 Jacques Baron: Marque transfigurée / Ville
 L'Œil de Zinc: Lavement des pieds et prophéties
 Paul Eluard: Limite / La mort dans la conversation / Enterrement
 Roger Vitrac: Comme un et un font deux
 Benjamin Péret: Partie double
 Delaunay: Dessin en couleurs
 Man Ray: Dessin
 Man Ray: Rencontre dans la porte tournante
 März 1922

Ce numéro se trouve en vente à Paris au Sans Pareil, 37 Avenue Kléber et à la librairie Six, 7 Avenue de Lowendal

Naslovna stranica (sa crtežom Mana Raya) i sadržaj posebnog izdanja *Der Sturm*, iz marta 1922.

stavu: svim srcem je težio *ničemu*, ne bi li od društva i svih ljudskih pregnuća ostalo *ništa*. Ali, šta bi to trebalo da znači? Novi početak, za koji bi, kako je to govorio Žari, trebalo „srušiti i ruševine“? Previše pozitivna misao za jednog Pikabiju, ali i možda previše *aristokratski* prosto shvatanje *ničega*, koje je, izgleda, moglo da vodi samo u dezorijentaciju i staračku džangrizavost.

Ali, to je sve bilo posle. Godine 1921, u Galeriji Montenj, „Srce na plin“ je bilo igra prijatelja, za prijatelje – i publiku koja se prevarila da uđe u „Salon Dada“. Komad je prvi put objavljen u zaista neočekivanim okviru: u ekspresionističkom časopisu-instituciji, *Der Sturm*, marta 1922, u broju koji je u celini bio posvećen „Pravoj mladoj Francuskoj“ („La vrai jeune France“, kako je glasio podnaslov tog izdanja, s priložima mnogih pariskih dadaista). Novo izdanje se pojavilo tek 1946, s nešto drugačijom podelom dijaloga i jednom ilustracijom Maksa Ernsta.

Koliko je meni poznato, *Srce na plin* se kod nas, prvi i jedini put, pojavilo u novosadskom časopisu *Polja*, 1985, u prevodu Branimira Donata (1934–2010).¹ Ono što sledi je korigovana verzija tog pokušaja: Donat je, neobjašnjivo, napravio toliko grešaka – onih najgrubljih, faktičkih, čak i u banalnim frazama, pored toga što je preskočio neke delove dijaloga – da je sve bilo najbolje raditi iz početka; tekst je sasvim kratak, to ne bi bilo tako naporno.² Ali, neka rešenja i naročito Donatov ton, bili su tako neodoljivi, da sam u ispravkama, pored celih fraza, zadržao i hrvatski idiom, možda uz neka mala, nesvesna odstupanja i, avaj, neke nove pesničke slobode. Ali, mislim da krajnji ishod verno prati original i da to nije bilo teško postići.

AG, mart–april 2016.

¹ Iste godine Donat je priredio i *Antologiju dadaističke poezije*, za novosadskog izdavača Bratstvo-Jedinstvo.

² Da bi sve bilo u istom duhu, izdavač ili slovoslagač je, u prelomu, sam kraj komada nasumično udenuo negde usred trećeg čina.

N° 7

GALERIE MONTAIGNE
 du 6 au 30 juin 1921
 13, av. Montaigne 10 à 6^h
 SOIRÉE le 10 juin à 8^h 30
 MATINÉES les 18 & 30 juin à 3^h 30.

NUL
 n'est censé
IGNORER
DADA

A MORT!

Qui est ce qui veut une paire de claques
 mystatis, s.v.p.

PIÈCES
DADA

ON CHERCHE
 "ATHLETES"

Salon Dada
 EXPOSITION INTERNATIONALE

IMMOBILISATION

Salon Dada, plakat izložbe, 1921.

dada escargot du ciel
 BIAUGELD
 Joseph Stella
 Arp

Un ami de SAINT-BRICE
 Marcel DUCHAMP

Man Ray
 J. EYOLA
 Serge CHARCOUNE
 Louis ARAGON
 GALA

Max ERNST
 du 6 au 30 Juin

SALON DADA
 Tristan Tzara
 Philippe SOUPAULT

Jacques RIGAUT
 Benjamin PÉRET
 Gino CANTARELLI
 W. MEHRING

INVITATION
 G. RIBEMONT-DESSAIGNES
 A. FIOZZI

de 10 h. à 6 h.
 Jacques VACHÉ

Th. FRAENKEL
 1re soirée le 10 juin à 9 h.

GALERIE MONTAIGNE
 13, AVENUE MONTAIGNE. 13

SRCE NA PLIN

kazališni komad u tri čina³

TRISTANA CARE

Prvi put izveden u Galeriji Montenj (Galerie Montaigne) (teatar Elizejskih polja; Théâtre des Champs-Élysées), 10. VI 1921, sa

Filipom Supoom (Philippe Soupault, UHO), Ž. Ribmon-Desenjom (Georges Ribemont-Dessaignes, USTA), Teodorom Frankelom (Théodore Fraenkel, NOS), Lujem Aragonom (Louis Aragon, OKO), Benžamenom Pereom (Benjamin Péret, VRAT) i Tristanom Carom (Tristan Tzara, OBRVA).⁴

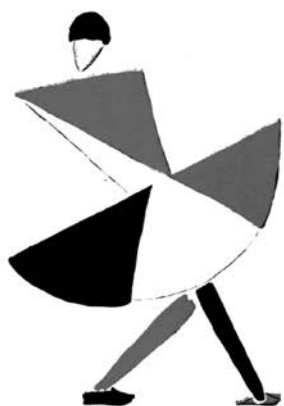
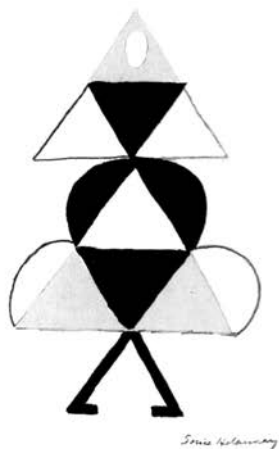
VRAT je iznad scene, NOS na suprotnoj strani, iznad publike. Sve ostale osobe uzlaze i izlaze *ad libitum*. Srce na plin radi polako, veliko kolanje, to je jedina i najveća prijevarena stoljeća, u tri čina, koja će doneti sreću samo industrijaliziranim imbecilima koji vjeruju u postojanje genija. Umoljavaju se glumci da ovom komadu ukažu pažnju kao da je riječ o nekom remek dijelu, snažnom poput *Mackbetha* ili *Chanteclera*,⁵ ali da se prema autoru, koji nije genije, odnose s malo respekta, te da ustanove kako nedostaje ozbiljnosti tekstu koji ne donosi nikakve novosti kazališnoj tehnici.

(Tristan Tzara)

³ Originalna verzija, iz časopisa *Der Sturm* (Berlin), Vol. 13, br. 3, 5. III 1922, str. 33–42.

⁴ Ovaj uvod iz *Der Sturm* nedostaje u Donatovom prevodu, ali moguće je da je on koristio izdanje iz 1946.

⁵ Edmond Rostand, „Šontekler“, „Pijevac“, 1910.

Sonia Delaunay: tri skice za kostime za drugo izvođenje *Srca na plin* i portret Tristana Care (1923).

Prvi čin

OKO: Kipovi drago kamenje roštilji
 kipovi drago kamenje roštilji
 kipovi drago kamenje roštilji
 kipovi drago kamenje roštilji
 i vjetar otvoren matematičkim aluzijama
 cigara dugme nos
 cigara dugme nos
 cigara dugme nos
 cigara dugme nos
 cigara dugme nos
 cigara dugme nos
 vole stenografkinju
 oči zamijenjene nepomičnim pupkovima
 gospodine moj gospod je sjajan novinar
 krut i voden jedan mrtav dobar dan lebdi u zraku
 koje li tužno godišnje doba

USTA: Razgovor postaje tjeskoban, zar ne?
 OKO: Da, zar ne?
 USTA: Vrlo tjeskoban, zar ne?
 OKO: Da, zar ne?
 USTA: Naravno, zar ne?
 OKO: Očito, zar ne?
 USTA: Tjeskoban, zar ne?
 OKO: Da, zar ne?
 USTA: Očito, zar ne?
 OKO: Da, zar ne?
 USTA: Vrlo tjeskoban, zar ne?

OKO: Da, zar ne?
 USTA: Naravno, zar ne?
 OKO: Očito, zar ne?
 USTA: Tjeskoban, zar ne?
 OKO: Da, zar ne?
 NOS: Hej tamo dolje, čovječe s ožiljcima zvijezda, kamo hitate?
 UHO: U trku dobar dan izgovorim
     u očima dana gorim
     bacam od dragulja blago
     po dvorovima pjevam kad mi je drago
     ljubav nije ni grijeh ni hajka
     na tvrdo kuhana srdašca
 USTA (*izlaze*)
 NOS: Hej tamo dolje, čovječe u kriku masnog bisera, kamo hitate?
 UHO: Prošlo je više od dve godine, jao, otkako sam započeo lov. Ali, vidite kako se čovjek može navići na svoj umor i kako smrt može doći u iskušenje živjeti, smrt veličanstvenog imperatora to dokazuje, stvari gube na značaju – iz dana u dan – malo-pomalo...
 NOS: Hej tamo dolje, čovječe s ranama okovanih vunenih mekušaca, čovječe raznolikih tjegoba i dubokih džepova, čovječe torte zemljopisa, odakle dolazite?
 OKO: Kora drveća apoteoze zaklanja stihove ali kiša pokreće sat organizirane poezije. Banke ispunjene hidrofilnom vatom. Čovjek lukavstava zadržan ampulama kao vi i kao svi ostali. U cvijeću porculana svirajte violinu djevičanstva, o trešnje, smrt je kratka i kuhana u bitumenu prijestoničkog trombona.
 NOS: Hej tamo dolje, gospodine...
 UHO: He he he he he he he he he he he he he he he ehe hehe he he
 VRAT: Mandarina i španjolska bjelina
     ubijam se Medelina Medelina

OKO: Na uhu vakcine teški biser spljošten u mimozu.
 UHO: Ne smatrate li to suviše vrućim?
 USTA (*koja se spremaju ući*): Suviše je vruće za ljeto.
 OKO: Ljepota tvog lica je točan kronometar.
 VRAT: Mandarina i španjolska bjelina
     ubijam se Medelina Medelina
 UHO: Kazaljka pokazuje lijevo uho desno oko čelo obrvu čelo obrvu lijevo oko lijevo uho usne brada vrat
 OKO: Klitemnestra, žena nekog ministra, gledala je kroz prozor. Violončelisti su prolazili u karucama kineskog čaja, grizući zrak i nježnosti otvorena srca. Vi ste, Klitemnestro, lijepi, kristal vaše kože podiže radoznalost naših spolovila. Vi ste nježni i blagi kao 2 metra bijele svile. Klitemnestro, moji zubi cvokoću. Vi ste udati. Hladno mi je, strah me. Zelen sam cvijet sam gazometar sam strah me. Udati ste. Zubi mi cvokoću. Kada ćete imati zadovoljstvo da gledate inferiornu čeljust revolvera koja se zatvara u mojim plućima od krede. Bez nade i bez obitelji.
 VRAT: Mandarina i španjolska bjelina
     ubijam se Medelina Medelina
 USTA: Suviše osjetljiv za sankcije vašeg ukusa, odlučno zatvaram pipu. Topla i hladna voda mog šarma više vas neće zabavljati slatkim rezultatima vašeg znoja – ljubav srca ili posve kratka ljubav. (*Izlazi.*)
 UHO (*ulazi*): Vrat mu je uzak, ali noge su mu duge. Može lako bubnjati prstima po svom ovalnom trbuhu, koji je već poslužio kao lopta za nekoliko ragbi utakmica. On nije biće, jer je sastavljen od dijelova. Obični ljudi očituju se kućom, a oni značajni spomenikom.
 NOS: Ali da ali da ali da ali da ali da ali da...
 OBRVA: „Gdje“, „koliko“, „zašto“ jesu pitanja. Na primjer, pravda. Kakvo lijepo, pravilno funkcioniranje, gotovo kao nervni tik ili religija.
 NOS (*decrecendo*): Ali da ali da ali da ali da ali da ali da...

OBRVA: U jezeru kaljenom 2 puta u nebu – na nebu brade – nalazi se dražesno jutro. Predmet bježi između nosnica. Kiselkast okus slabog toka struje, taj okus koji se otvara na ulazu u rudnike soli, otvara se u cinku, kaučuku, štofu – bez težine i pretvaranja. Jedne večeri – dok je preturao po večeri – našao se na dnu jedne sasvim male večeri. Pozdravio je dobro veče.

NOS: Ali da ali da ali da ali da ali da ali da...

OKO: Pažnja!, viknuo je junak, 2 stuba dima iz neprijateljskih kuća davila je kravata – i to se onda uspinjalo ka svjetlećem pupku.

NOS: Ali da ali da ali da ali da ali da ali da...

UHO: Rastreseno, lopov se pretvara u kovčeg, fizičar će dakle morati reći da je kovčeg ukrao lopova. Valcer je još uvijek išao – uvijek je to koje više ne ide – valcirao je – a zaljubljeni su trgali komade u prolazu – stari plakati na zidovima više ne važe.

NOS: Ali da ali da ali da ali da ali da ali da...

OKO: Navukao je prehladu na svoj tik-tak. Na taj tik-tak svog života, a pomalo i smrti – ime joj je neprekidnost.

NOS: Ali da ali da ali da ali da ali da ali da...

OKO: Nikada ribar nije ostavio više sjena ubojica pod mostovima Pariza. Ali, odjednom je odzvonilo podne pod pečatnjakom treptaja oka suze se zapliću u šifriranom i mračnom telegramu.

OBRVA: Spljoštila se kao mrlja posrebnog papira i nekoliko kapi nekoliko uspomena nekoliko listova potvrđivalo je okrutnost jedne žarke i stvarne faune. Vjetar praznine trese zavjesu – njegov trbuh je tako pun stranog novca. Praznina pije prazninu: zrak je došao s modrim očima, to je zato kako bi cijelo vreme mogao uzimati aspirin. Jednom dnevno mi pobacujemo svoje opskurnosti.

OKO: Sada imamo vremena, avaj, imamo ga i previše. Vrijeme nosi brkove, kao i sav ostali svijet, čak i žene i izbrijani Amerikanci. Vrijeme je stisnuto – oko je loše – ali to još nije burza s borama tvrđice.⁶

USTA: Zar ne?

OKO: Razgovor postaje tjeskoban, zar ne?

USTA: Da, zar ne?

OKO: Vrlo tjeskoban, zar ne?

USTA: Da, zar ne?

OKO: Vrlo tjeskoban, zar ne?

USTA: Da, zar ne?

OKO: Naravno, zar ne?

USTA: Očito, zar ne?

OKO: Tjeskoban, zar ne?

USTA: Da, zar ne?

OKO: Očito, zar ne?

USTA: Da, zar ne?

OKO: Naravno, zar ne?

USTA: Tjeskoban, zar ne?

OKO: Očito, zaboga.

(ZAVJESA)

⁶ Ovaj deo dijaloga je kod Donata izostavljen; ne znam da li je to samo previd ili neka razlika u izdanjima iz 1921. i 1946.

Drugi čin

OBRVA: Danas idemo na trke.

USTA: Ne zaboravimo kameru.

OKO: Eh, lep dobar dan...

UHO: Motorizirani bataljon zgrčenih rukovanja

USTA (*izlaze*)

NOS (*viče*): Klitemnestra pobeđuje!

UHO: Kako, zar niste znali da je Klitemnestra trkači konj?

OKO: Ljubavna gurkanja su dovela do svega toga. Ali, sezona je povoljna. Čujte me dobro, dragi prijatelji, sezona je zadovoljavajuća. Ona ujeda riječi. Ona teži stišavanju harmonika. Zmije se ocrtavaju u vlastitim lornjonima. A što vi radite, zvona očiju, upitati će posrednik.

UHO: „Tragači znatiželjnici“, odgovoriće Uho. Ono završava živce drugih u porculanskoj školjci. Ono se nadima.

NOS: Lepeza u krizi drveća, lagano tijelo u velikom smijehu.

OBRVA: Remenje mlinova snova, ošišalo je vunu na donjoj čeljusti naših biljki mesožderki.

UHO: Da, znam, maljavi snovi.

OKO: Snovi anđela.

UHO: Snovi štofa, satovi od papira.

OKO: Snovi velikih slova, u svečanostima inauguracije.

UHO: Anđeli u helikopterima.

NOS: Da, znam.

OKO: Anđeli konverzacije.

VRAT: Da, znam.

UHO: Anđeli u jastucima.

NOS: Da, znam.

OKO: Anđeli u ledu.

VRAT: Da, znam.

UHO: Anđeli miljea.

NOS: Da, znam.

UHO: Led je probijen, govorili su naši očevi našim majkama, u prvom proljeću njihova postojanja, koje bijaše časno i graciozno.

OKO: Evo kako sat obuhvaća sat, a admiral svoju flotu riječi. Zimadijete na dlanu moje ruke. (*ulaze USTA*)

USTA: Zaradila sam mnogo novca.

NOS: Nije loše, hvala.

USTA: Plivam u bazenu, imam ogrlicu od zlatnih ribica.

VRAT: Nije loše, hvala.

USTA: Imam američku frizuru.

NOS: Nije loše, hvala.

OKO: To sam već vidio u New Yorku.

VRAT: Nije loše, hvala.

USTA: Ne razumijem ništa od buke idućeg rata.

VRAT: Nije loše, hvala.

USTA: I gubim na težini svakog dana.

NOS: Nije loše, hvala.

USTA: Neki mladić sledio me na ulici biciklom.

VRAT: Nije loše, hvala.

USTA: Ukrcavam se idućeg ponedjeljka.

NOS: Nije loše, hvala.

OKO: Klitemnestro, vjetar puše. Vjetar puše. Na kejevima ukrašenim praporcima. Okrenite leđa, sijecite vjetar. Vaše oči su šljunak, jer ne vide ništa osim kiše i studeni. Klitemnestro. Da li ste osjetili užase rata? Umijete li se klizati po slatkoći mog jezika? Ne udišete li isti zrak kao i ja? Ne govorite li istim jezikom? U kakvoj li su

neizračunljivoj kovini izliveni prsti vaših nesreća? Kakva to muzika propuštena kroz neke misteriozne zastore sprečava moje reči da prodru kroz vosak vašeg mozga? Nema dvojbe, kamen vas glođe i kosti udaraju o mišice, ali nikad jezik rasječen u kriške slučaja neće u vama pokrenuti izvor koji koristi bijela sredstva.

USTA (*izlaze*)

UHO: Poznajete li ptičje kalendare?

OKO: Kako?

UHO: 365 ptica – svakog dana ode jedna ptica – na svaki sat jedno pero pada – svaka dva sata jedna pjesma – režu ih škarama.

NOS: To sam već vidio u New Yorku.

OKO: Kakav filozof. Kakav pjesnik. Ne volim poeziju.

UHO: Ali, vi dakle volite osvježavajuće napitke? Ili valovite krajolike, poput kosa plesačica? Ili drevne gradove? Ili okultne znanosti?

OKO: Znam sve to.

NOS: Dajte malo više života, tamo na sceni.

OBRVA: Sivi bubanj za cvijet tvojih pluća.

UHO: Moja pluća su od plovućca, a ne od kartona, ako baš želite znati.

OKO: Ali, gospođice...

UHO: Molim vas, gospodine...

OKO: Uskršnji kralježnjaci iz vojničkih kaveza slikarstva ne zanimaju me previše. Volim gluhe krajolike i široke galope.

NOS (*Der Sturm*: USTA): Ona je očarana vašim komadom, ali ne shvaća ništa.

OBRVA: Kada se nema što shvatiti, sve je lako za učiniti i skužiti. Ždrijelo se pita odakle će izaći bič. Bič će biti potočnica (nezaboravak). Potočnica, živa tintarnica. Tintarnica će se proglasiti lutkom.

UHO: Vaša kćerka je doista šarmantna.

OKO: Vrlo ste ljubazni.

UHO: Zanima li vas sport?

OKO: Da, to sredstvo komunikacije je vrlo praktično.

UHO: Znete li da imam garažu?

OKO: Hvala lijepa.

UHO: To je proljeće, proljeće...

NOS: Kažem vam da ima 2 metra.

VRAT: Kažem vam da ima 3 metra.

NOS: Kažem vam da ima 4 metra.

VRAT: Kažem vam da ima 5 metara.

NOS: Kažem vam da ima 6 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 7 metara.

NOS: Kažem vam da ima 8 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 9 metara.

NOS: Kažem vam da ima 10 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 11 metara.

NOS: Kažem vam da ima 12 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 13 metara.

NOS: Kažem vam da ima 14 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 15 metara.

NOS: Kažem vam da ima 16 metara.

UHO: Hvala, najljepša hvala.

OKO: Ljubav – sport ili optužnica –
sadržaj telefonskog imenika ljubavi – ljubav
akumulirana stoljećima utega i brojeva
s njezinim grudima od kože i kristala
Bog je živčani tik nepreciznih dina
živčan i živahan listić zemalja i džepova gledatelja
frizura smrti bačena u pošast
osim u devet sati
prijateljstvo pogrešno sučeljeno poslastici

NOS: Kažem vam da ljubav ima 17 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 18 metara.
 NOS: Kažem vam da ima 19 metara.
 VRAT: Kažem vam da ima 20 metara.
 NOS: Kažem vam da ima 21 metar.
 VRAT: Kažem vam da ima 22 metra.
 NOS: Kažem vam da ima 23 metra.
 VRAT: Kažem vam da ima 24 metra.
 NOS: Kažem vam da ima 25 metara.
 VRAT: Kažem vam da ima 26 metara.
 NOS: Kažem vam da ima 27 metara.
 VRAT: Kažem vam da ima 28 metara.
 NOS: Kažem vam da ima 29 metara.
 UHO: Imate tako dražesnu glavu
     zavređujete da se načini skulptura
     zavređujete da se priredi velika fešta
     da se shvati i voli priroda
     da se zabije viljuška u skulpturu
     travke ventilatora miluju lijepe dane
 OBRVA: Vatra! Vatra! Mislim da Klitemnestra gori.

(ZAVJESA)

Treći čin

VRAT: Nebo je pokriveno
     moj prst je otvoren
     mašina za šivanje pogleda
     rijeka je otvorena
     mozak poklopljen
     mašina za šivanje pogleda
 USTA: Napravio je lijepo sukno za haljinu od kristala.
 NOS: Hoćete reći, „Očajanje vam daje tumačenja po njegovoj kur-
 snoj listi“?
 USTA: Ne, ja nemam reći ništa. Već sam odavno stavila u kutiju za
 šešire to što sam imala reći.
 VRAT: Cijeli svijet te zna, uređaju za bračnu sreću.
 NOS: Cijeli svijet te zna, sagu izgubljenih ideja, kristalizaciju.
 VRAT: Cijeli svijet te zna, formulo pjesme, papučico algebre, broju
 nesanice, stroju s tri kože.
 USTA: Ne zna cijeli svijet za mene. Sama sam u svom ormaru i led
 je prazan dok me gleda. Također, volim ptice na vršku zapaljene ci-
 garete. Mačke, sve životinje i sve biljke. Volim mačke, ptice, biljke
 koje u svom vrtu istjeruje Klitemnestra, krevetne ponjave, vaze i
 livade. Volim sjeno. Volim mladića koji me raznježuje svojim izja-
 vama i čija se moždana opna raspukla pod suncem.
     (gospodin koji iz lijevka na plafonu pada na stol)

A W VR LO O G
 T Λ ISH TJK D
 LR WS LL X
 N PVD V T G BA
 E C F Q UXY R Z
 E T Λ O I LV

(PLES)

USTA: Snovi su osvježavali sumrak od napete kože. (*izlazi*)

OKO: Zamislite, dragi prijatelju, ali ja je više ne volim.

UHO: Ali, o čemu zborite?

OKO: Govorim o onoj koju sam mnogo volio.

UHO: I ja sam ostao bez jedne iluzije. Konj, favorit moje ergele, izgubio je snagu.

OKO: U redu je, prijatelju, oporaviće se on.

UHO: Zajedljivi ste. (*izlazi*)

USTA (*ulaze*)

OKO: Klitemnestro, vi ste lijepi. Volim vas u svjetlosti skafandera – njegovih algi. Krv mi treperi. Oči su vam modre. Zašto ne čujete, Klitemnestro, tihi smijeh mojih ćelija koje čekaju na vas, nasilnost mog daha i slatke, djetinjaste mogućnosti koje donosi sudbina? Ili možda očekujete još neka senzacionalna otkrića o mom temperamentu?

USTA (*izlaze*)

OKO (*pada*)

NOS: Veliki.

VRAT: Nepomičan.

NOS: Okrutan.

VRAT: Širok.

NOS: Malen.

VRAT: Kratak.

NOS: Oštar.

VRAT: Nejak.

NOS: Veličanstven.

VRAT: Dugačak.

NOS: Uzak.

VRAT: Snažan.

NOS: Osjetljiv.

VRAT: Debeo.

NOS: Visok.

VRAT: Sitan.

NOS: Drhtav.

VRAT: Fin.

NOS: Svijetao.

VRAT: Odvažan.

NOS: Mršav.

VRAT: Mračan.

NOS: Plašljiv.

VRAT: Dražestan.

NOS: Bijeli.

VRAT: Rastegljiv.

NOS: Dubok.

VRAT: Podmukao.

NOS: Ružan.

VRAT: Težak.

NOS: Nizak.

VRAT: Crn.

NOS: Površan.

VRAT: Bezmirisan.

NOS: Harmoničan.

VRAT: Gladak.

NOS: Krut.

VRAT: Mandarina i španjolska bjelina
ubijam se Medelina Medelina

UHO (*ulazi sa Ustima, koja hodaju četveronoške. Viče.*)

Klitemnestra, trkaći konj: 3.000 franaka!

1 put!
2 put!
3 put!
Prodato!

OKO (*spušta se na četiri noge, pokraj Usta*)

UHO: Ovo će se završiti lijepim vjenčanjem.

OKO: Ovo će se završiti lijepim vjenčanjem.

OBRVA: Ovo će se završiti lijepim vjenčanjem.

USTA: Ovo će se završiti lijepim vjenčanjem.

VRAT: Ovo će se završiti lijepim vjenčanjem.

NOS: Ovo će se završiti lijepim vjenčanjem.

UHO: Pođite spavati.

OKO: Pođite spavati.

OBRVA: Pođite spavati.

USTA: Pođite spavati.

VRAT: Pođite spavati.

NOS: Pođite spavati.

KRAJ

LJUBAV

PROGRAM VEČERI BRADATOG SRCA (1923)

Jacqueline Chaumont (Žaklina Šomon, *Usta*) i René Crevel (Krevel, *Oko*)

Soirée du Coeur à barbe, Théâtre Michel, Pariz, 6. VII 1923.

Produkcija: Tristan Tzara i Iliazd (Ilia Zdanévitch; Ilja Zdanjevič)

La coeur à gaz, uloge (prvih troje su profesionalni glumci, ostali dadaisti):

Jacqueline Chaumont (Bouche; Usta)

Marcel Herrand (Sourcil; Obrva)

Saint-Jean (Oreille; Uho)

Jacques Baron (Cou; Vrat)

René Crevel (Œil; Oko)

Pierre de Massot (Nez; Nos)

Kostimi: Sonia Delaunay-Terck (Terk) i Victor Barthe

Mizanscen: Yssia Sidersky

Scenografija: N. Granovsky (Naoum ili Naum Granowsky). U programu je najavljen i „dekor“ Thea van Doesburga (naveden kao Téo van Doesburg), ali koji nije bio realizovan.

TH^éâtre MICHEL 40 rue des Mathurins

Le VENDREDI 6 et le SAMEDI 7 JUILLET 1923

SOIRÉE

LE CŒUR A GAZ

la grande semaine a été prolongée jusqu'au 7 juillet

ORGANISÉE PAR

Bureau de la Société des Artistes Français

1. Une place de loge ..... 30 fr.
 2. Fauteuil d'orchestre ..... 25 fr.
 3. Fauteuil de balcon ..... 15 fr.
 4. Fauteuil de balcon ..... 12 fr.

Bureau de la Société des Artistes Français
 Direction, 4, Place de la Madeleine
 Secrétariat, 12, Rue de Valenciennes
 Au Salon d'Art, 27, Avenue Kléber
 M. S. Avenue Ledoual
 Paul Guillaumet, 39, Rue de Valenciennes
 Librairie Morny, 37, Bd Montparnasse
 Paul Rosenberg, 31, Rue de Valenciennes
 et au Théâtre Michel, Tél. : OUL. 63-30

Le VENDREDI 6 et le Samedi 7 JUILLET
à 9 heures du soir

THEATRE MICHEL 40, rue des Mathurins

Premières auditions d'œuvres de
 georges AURIC
 darius MILHAUD
 erik SATIE
 igor STRAVINSKY

Interprétés par les auteurs ou par
 marcelle MEYER
 quatuor CAPelle

Poèmes de Jean Cocteau, Philippe Soupault et
 Tristan Tzara lus par
 marcel HERRAND

Dames de Guillaume Apollinaire, Paul Eluard
 et Jacques Hérold lus par
 lizicie CODRÉANO

3 Films (arçhité de
 charles SHEELER
 (Parades de New-York)
 h. RICHTER
 (Film inédit)
 man RAY
 (Le Retour de la Raison)
 avec musique composée par Georg Antheil
 jouée par l'orchestre.

"Mouche-rouge" Association de
 georges RIBEMONT-DESSAIGNES

Poème racconté par
 ilia ZDANÉVITCH

Poèmes de Guillaume Apollinaire, Paul Eluard
 et Jacques Hérold lus par
 pierre BERTIN

et

LE CŒUR A GAZ

Pièce en trois actes par TRISTAN TZARA

Jouée par

jacqueline CHAUMONT
 de l'Odéon
 marcel HERRAND
 St-Jean

jacques BARON
 rené CREVEL
 pierre de MASSOT

Mise en scène de YVES SIBENSKY
 Costumes de Sonia DELAUNAY-TERKIC
 et victor BARTHE

Directeur de N. GRANOVSKY

Recital: Ilia Zdanévitch, T. Tzara, Jean Cocteau (jedan od glavnih razloga za upad suparničke frakcije), Philippe Soupault, G. Ribemont-Dessaigues, Jacques Baron, uz najavljenog Pola Elijara (Paul Eluard), koji je u poslednji čas odustao, zbog prisustva Koktoa, i pridružio se Bretonu, Aragonu, Desnosu i Pereu. U tuči koja je usledila u drugom delu, završio je u rupi za orkestar, pošto je prethodno polomio dobar deo dekora. U programu je bilo najavljeno i čitanje poezije Gijoma Apolinera (Guillaume Apollinaire). Poeziju su čitali glumci Pjer Bertin (Pierre Bertin) i Marsel Eran (Marcel Herrand).

Muzika: Erik Satie, Igor Stravinsky, Darius Milhaud, Georges Auric (*Prélude*, sa najavljenim, ali neizvedenim plesom Lizicie Codréanu – u programu navedene kao Codréano – u kostimu Sonje Delone).

Filmovi: Charles Sheeler i Paul Strand, *Manhatta* (1920); Hans Richter, *Rhythmus 21* (1921); Man Ray, *Le Retour à la Raison* (Povratak razumu, 1923, sa muzikom Georgea Antheila, u izvođenju autora).

Plakat: Iliazd

COU gras
 NEZ haut
 COU mince
 NEZ tremblant
 COU fin
 NEZ clair
 COU courageux
 NEZ maigre
 COU obscur
 NEZ timide
 COU joli
 NEZ blanc
 COU flexible
 NEZ profond
 COU perfide
 NEZ laid
 COU lourd
 NEZ bas
 COU noir
 NEZ superficiel
 COU inodore
 NEZ harmonieux
 COU lisse
 NEZ raide
 COU mandarine et blanc d'Espagne
 je me tue Madeleine Madeleine
 (entre avec Bouche qui marche à 4 pattes. Crie:)
 Clitemnestre, cheval de courses:
 3000 francs!

1 fois !
 2 fois !!
 3 fois !!!
 adjudgé !

OEIL (se met à côté à 4 pattes)
 OREILLE cela finira par un beau mariage
 OEIL cela finira par un beau mariage
 SOURCIL cela finira par un beau mariage
 BOUCHE cela finira par un beau mariage
 COU cela finira par un beau mariage
 NEZ cela finira par un beau mariage
 OREILLE allez vous coucher
 OEIL allez vous coucher
 SOURCIL allez vous coucher
 BOUCHE allez vous coucher
 COU allez vous coucher
 NEZ allez vous coucher

F I N

Tristan TZARA

L'AMOUR

